

Історія з історією

Анатолій Дімаров

Уже в четвертому класі ми почали вивчати історію. Про Київську Русь, про варягів та греків, про оту всю сиву давнину, що зачаровує, як найцікавіша казка. Готували уроки з історії втрюх, бо мали всього один підручник. Збиралися найчастіше у Соньки, розкривали книжку з малюнками і довго їх розглядали.

Особливо вразив нас малюнок, на якому був зображений князь Олег зі своєю дружиною. Так і було написано: "з дружиною", і ми, спантеличені, довго шукали поміж вусатих, озброєних мечами та списами дядьків, що сиділи на конях, оту князеву дружину.

— Вона, видно, десь позаду,— врешті вирішив Ванько.

Сонька не була б Сонькою, коли б не заперечила:

— І зовсім не позаду! Вона вдома залишилась: князеві борщ варить.

Ми далі роздивлялись малюнок.

— А навіщо в них ото відра на голові?

— Тю, дурна! То ж шоломи! Щоб голів їм не повідрубували.

— Я собі теж такий меч зроблю.

— Де ж ти заліза візьмеш?

— А я з дерева.

Ванькова думка нам сподобалась, і кожен вирішив змайструвати меч.

— Ну, давайте вже вчитися! — з жалем одірвався від малюнка Ванько.

Вивчивши урок, ми закрили книжку. Розходитись нам не хотілося, а сидіти просто так було нудно.

— Давайте гратися,— запропонувала Сонька.— У піжмурки.

Я одразу ж відмовився.

— Краще давайте у князів гратися,— обізвався Ванько.— Візьмемо мечі, сядемо на коней і будемо рубатися мечами.

Недовго думаючи, ми збігали надвір — висмикнути з тину по хворостині на коні. Сонька і я озброїлись замість мечів качалками, а Ванько доп'яв рогача замість списа. Ми вже були розійшлися в кутки, щоб кинутися один на одного, як Ванько вигукнув:

— Стійте, а шоломи!

І справді, які ми князі без шоломів?

— У мене нехай картуз буде за шолом,— сказав врешті Ванько.

— І в мене.

В Соньки ж картуза не було. Вона вибігла в сіни і згодом повернулася з полив'яним горнятком на голові.

Я розсміявся, а хазяйновитий Ванько зауважив:

— Краще скинь. Ану ж хто вцілить — мати тоді й ноги повисмикує!

Сонька відразу ж погодилась. Вона знову пішла до сіней і цього разу ввійшла з

новісіньким чавунцем на голові.

— Цього вже ніхто не розіб'є!

Я заздрісно подивився на чавунець. Він так і блищав на Соньчиній голові, не те що наші кашкети.

— Ти ж дивися по головах не бий,— попередив Ванько.— А то тобі тепер не страшно.

Ми знову роз'їхалися в кутки, повернули "коней" і з бойовими вигуками помчали одне на одного.

Що то був за бій! Всі київські князі попереверталися б у своїх домовинах від заздрощів, коли б почули, як заторохтіли наші мечі та списи, як заіржали коні, коли б побачили, яка курява піднялася до самого неба, закриваючи сонце. Ми врубувалися у ворожі лави, лишаючи за собою трупи, наскакували одне на одного з таким войовничим запалом, що вже забули, хто і що ми, і почали рубатись по-справжньому.

Сонька перша щосили вдарила мене качалкою по плечу, аж я в'юном закрутився на місці. Тоді чесний Ванько, перейшовши відразу на бік потерпілого, пішов у наступ і підчепив князеву дружину рогачем під ребра. Та не лишилася в боргу й рубонула свого супротивника качалкою по голові.

Схопившись за голову, Ванько засичав, як гусак. Потім, піднявши догори рогача, рушив на Соньку.

Побачивши, що непереливки, Сонька кинула качалку і метнулася до дверей. Та вже було пізно. Розгніваний Ванько нагнав її на порозі і з усього маху вперіщив рогачем по чавунцеві.

По хаті пішов дзвін, як у кузні. Сонька йойкнула і очманіло закрутилася на місці. Бігти далі вона не могла: чавунець наліз їй аж на плечі. Вхопившись обома руками, Сонька смикала його догори, а мені раптом здалося, що вона ось-ось відірве його разом з головою. З переляку я забув навіть про власне плече і підбіг до Соньки:

— Болить?

— Чавунець не скину-у! — заголосила Сонька, шарпаючи щосили посудину.

Я відразу ж узявся їй помагати. Кинувши рогача, підійшов і Ванько.

Вже удвох смикали ми той чавунець, не жаліючи Соньчиної шії.

Втомившись, ми опустили руки і

безпорадно подивилися один на одного. Нам стало страшно. А що, як не вдасться звільнити Соньку від клятої посудини і вона весь вік змушена буде ходити з чавунцем на голові. Сонька ж голосила, як на похоронах. Але голос її долітав до нас глухо, наче з невеликої діжки.

— Ой, я нічого не ба-а-чу! — побивалася вона.— Ой, що мені від мамки бу-у-де-е!

— Треба чимсь змастити,— здогадався нарешті Ванько.

Ми знайшли пляшку олії, поставили Соньку рачки, нахилили їй голову донизу і почали лити прямо з пляшки, намагаючись змастити чавунець. Мотаючи головою, Сонька пирхала й відкашлювалася, та ми не зважали на те.

— Хватить,— сказав Ванько, коли пляшка спорожніла наполовину.

Але не допомогла й олія, хоч возили ми Соньку в чотири руки мало не по всій хаті.

Зморені, ми сіли біля Соньки й зажурилися. Так і застала нас Соньчина мати — посеред хати на долівці.

— О господи! — сплеснула вона руками, побачивши, яку шапку наділа її дочка.— О святий Миколаю-угоднику! Та що ж це ви, гаспидські душі, тут сочинили?!

Ми мовчали, бо й так було все зрозуміло.

Тітка Одарка теж нічого не вдіяла, хоч мало не скрутила в'язи своїй дочці.

— Боже мій, Боже! — бідкалася вона.— Та я ж його щойно з базару принесла, аж три карбованці заплатила! То для того, щоб ви в нього свої дурні голови пхали, щоб вони вам попухли!

Та як їй не жалко було чавуна, а довелося-таки вести Соньку до коваля, щоб розпиляв посудину.

Штовхаючи невидючу дочку в спину, тітка Одарка гнала її поперед себе до кузні. Ми йшли назирці, хоч тітка й кричала до нас, щоб ми щезли з її очей, не доводили до гріха. Та нам жаль було Соньки. До того ж ми боялися, щоб коваль не відпиляв їй разом з чавуном і голову.

Дибаючи поруч зі мною, Ванько всю дорогу бубонів:

— Краще б вона оте горнятко наділа. Горнятко хоч розбилося б.

І відразу ж, щоб заглушити, мабуть, совість, підіймав кашкет, обережно торкався рукою голови:

— Ось помацай, яку вона гуляку тією качалкою набила!